

dený rozsudek názor ten případně odůvodňuje, důvody ty vývody dovolání nejsou nikterak oslabeny, pročez se na ně poukazuje. Dovolání napadá výklad ten jako nesprávný, leč neprávem. Článek 349. obch. zák. mluví sice jen o žalobách pro vady, nelze však pochybovat o tom, že má na mysli všechny žaloby, jimiž se uplatňují nároky, odvozované z vadnosti zboží, tedy i nárok na náhradu škody. Jeť intencí zákona, by obchodník nebyl dlouho v nejistotě o tom, jaké závazky mu z určitého obchodu vcházejí, poněvadž toho vyžaduje řádný běh obchodování. Tomuto úmyslu zákonodárcovu vyhovuje výklad, jež dává soud odvolací čl. 349 obch. zák., je proto výklad ten správným.

Čís. 1019.

Význam úmluvy, dle níž pachtýři jsou povinni platiti pachtovné v případě jakékoliv devalvace v takové hodnotě, která se rovná měně v době uzavření smlouvy.

(Rozh. ze dne 19. dubna 1921, Rv I 63/21.)

Žalobcové propachtovateli žalovaným své statky smlouvou ze dne 22. července 1913 za úhrnné roční pachtovné. V odstavci 3. smlouvy stanoveno: »Za jakékoliv devalvace měny nebo změny bankovní valuty, která by po čas tohoto pachtu nastati mohla, jsou páni nájemci vázáni pachtovné vždy v takové peněžní hodnotě spláceti, která se nynější rakouské korunové měně rovná tak sice, aby suma pachtovného žádného ztenčení nevzala.« Na základě tohoto ustanovení smlouvy domáhali se žalobcové v r. 1919 zvýšení pachtovného o 150 proc. Procesní soud první instance žalobě vyhověl. Důvody: Žalující usuzují z ustanovení třetího odstavce pachtovní smlouvy, že jsou oprávněni žádati zvýšení pachtovného o 150 proc., poněvadž skutečně devalvace peněz nastala. Žalovaní popírají tuto povinnost, tvrdíce, že žalobcové byli by oprávněni žádati zvýšení pachtovného jen tenkrát, kdyby devalvace peněz, t. j. percentuelní určité ciferní snížení vnitřní hodnoty bylo vysloveno zákonem, poněvadž odst. 3. nájemní smlouvy lze použiti jen na takový případ. Při tom odvolávají se na ustanovení § 5 a 6 zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n. a nařízení ze dne 1. dubna 1919, čís. 167 sb. z. a n. Těmito zákony zavádí se jako jednotka pro republiku Československou koruna československá a stanoví se způsob, jakým se závazky, až dosud vzniklé, mají v této měně vyrovnávati. Se zavedením této nové samostatné měny nemá však nic společného úmluva článku 3. pachtovní smlouvy. V článku tom nestanovily strany, že pachtovné platiti se má v jiné měně než korunové, nýbrž že pachtýř má v případě devalvace měny nebo změny bankovní valuty platiti pachtovné v takové peněžní hodnotě, která se rovná hodnotě peněžní v době uzavření smlouvy tak sice, by suma pachtovného žádného ztenčení pachtovného nedoznala. To jest úplně volná dispozice stran, není to úmluva contra jus cogens, když strany učiní opatření pro případ, že hodnota platidel právě platných a běžných poklesne. Tu nejde o jiné platidlo, než zákonné, nýbrž o to, by pronajímač dostal na pachtovním takovou směnnou hodnotu, jakou znamenala suma ve smlouvě uvedená v době uzavření smlouvy. Žalobci nevzpírají

se přijímati nadále placení pachtovného v zákonitě měně korunové, čímž ukazují jen k tomu, že nastal případ devalvace peněz — zákonného platidla dosavadního — na který bylo právě v článku 3. smlouvy pamatováno. Jde tedy jen o to, zda taková devalvace znehodnocením peněz papírových nastala. Tu pak nelze popřít, že papírové peníze, jak nyní výhradně jsou v oběhu, nemají na peněžním trhu a v obchodě ceny peněz zlatých. Jest všeobecně známo, že rakousko-uherská banka sama platila za zlaté mince korunové měny v penězích papírových sumy o více než 100 proc. vyšší, než je jejich nominální hodnota. Také jest všeobecně známo, že ceny všech předmětů nutné potřeby, ba všeho zboží vůbec za války nesmírně stouply a že všeobecná drahota byla vyvolána nejen zvýšenou poptávkou při zmenšené nabídce, nýbrž z valné části tím, že dáno bylo do oběhu mnohonásobné množství peněz papírových, naproti tomu z oběhu vzaty peníze zlaté a zmizely také stříbrné. Tím cena papírových peněz, nyní ve skutečnosti jediného platidla, valně poklesla. To jest patrné na trhu devis z poměru naší koruny k platidlům států neutrálních. To však není nic jiného než devalvace — znehodnocení — našich peněz papírových, jakou právě na mysli má článek 3. pachtovní smlouvy. Devalvace ta jest úředně potvrzena nařízením ministerstva financí, obchodu a orby ze dne 18. září 1918, čís. 339 ř. zák. a nařízením ministerstva financí z téhož dne čís. 340 ř. zák., dle nichž se poplatky celní platiti mohou místo v mincích zlatých také v bankovkách rakousko-uherské banky, při čemž však se má platiti přírážka 150 proc. Je na bíledni, že suma pachtovného, ve smlouvě stanovená — v penězích papírových — nemá nyní daleko té hodnoty směnné jako v době uzavření smlouvy. Zákonem devalvace peněz přímo vyslovena nebyla. Než to nemůže býti na újmu žalobcům, ježto ustanovení článku 3. pachtovní smlouvy má na mysli jakoukoli skutečně nastalou devalvací peněz. Ač devalvace peněz zákonem vyslovena nebyla, přece ji stát připustil tam, kde byl právě poměry k tomu donucen, jako při vycelívání zboží, jak shora již řečeno. V tomto smyslu vyslovili se také znalci z oboru peněžnictví. Má proto soudní dvůr za to, že devalvace peněz skutečně nastala a že žalobcové jsou oprávněni zvýšení pachtovného ve smyslu článku 3. pachtovní smlouvy žádati, poněvadž by jinak ustanovení článku 3. nemělo žádného významu pro strany. K tomu nemálo přispívá ustanovení článku 29. nájemní smlouvy, dle kterého, vznikne-li pochybnost o výkladu této smlouvy, má se vždy smlouva vykládati ve prospěch žalobcův. Jedná se jen o to, v jaké výši vzhledem ku znehodnocení koruny pachtovné žádati lze. V tomto směru vyslovili se znalci, že znehodnocení koruny projevuje se v poměru československé koruny k jiným běžným zahraničním valutám a v poklesu kupní síly následkem zdražení životních a výrobních potřeb. V prvním směru jeví se dle oficiálních záznamů znehodnocení koruny k cizím valutám mezi 200 až 250 proc., v druhém směru pak znalci ciferně znehodnocení nevyslovili, nemajíce po ruce potřebných dat, prohlašují však, že nákupní síla koruny všeobecně poklesla a že pokles ten je různý dle toho, jedná-li se o domácí zboží bez možnosti exportní či se značnou možností exportní, neb o zboží z ciziny dovážené. Dle jejich posudku nastalo u velké skupiny předmětů zdražení, tedy zmenšení kupní síly koruny, kdežto u jiných podstatnější zdražení nenastalo, poněvadž v době, o níž se jedná, nebylo ještě takové exportní možnosti, jako je tomu dnes. Na základě tohoto posudku a vše-

obecně známé drahoty má soudní dvůr za prokázáno, že nastal silný pokles koruny. Aby pak v tomto případě ciferně zjištěn mohl být pokles koruny v době podání žaloby, dlužno přihlídnouti ku směrným cenám za výrobky hospodářské. A tu byly stanoveny tyto ceny:

1. Nařízením ze dne 20. července 1919, čís. 434 sb. z. a n. na žito a pšenici po 60 Kč, na ječmen a oves po 55 Kč, za 100 kg s příplatkem 20 Kč do 1. března 1920, tedy vlastně po 80 Kč pokud se týče 75 Kč.

2. Nařízením ze dne 6. března 1917, čís. 20 z. zák. u jatečního dobytka a to u volů od 2 K 50 h do 3 K 50 h za 1 kg živé váhy, u krav 2.30 K až 3.50 K, u telat 2.60 K až 3.— K, kteréžto směrnice byly později zrušeny a prodával se dobytek za mnohem vyšší ceny, jak všeobecně jest známo.

3. Nařízením ze dne 8. ledna 1919, čís. 9 sb. z. a n. u vepřů 1 kg živé váhy na 15 Kč.

4. Nařízením ze dne 6. března 1919, čís. 116 sb. z. a n. u selat 1 kg živé váhy na 30 Kč.

5. Nařízením ze dne 11. ledna 1919, čís. 22 sb. z. a n. u telat na 4 Kč 70 h za 1 kg živé váhy.

6. Nařízením ze dne 20. ledna 1919, čís. 39 sb. z. a n. za 1 litr mléka 1 Kč u výrobce a 1 K 20 h u obchodníka.

7. Nařízením ze dne 29. července 1919, čís. 435 sb. z. a n. za 100 kg bramborů 28 Kč a

8. Nařízením ze dne 21. března 1919, čís. 116 sb. z. a n. za 100 kg řepy 15 Kč. Nejvyšší ceny za máslo nejsou již v platnosti, kupovalo se však v době podání žaloby máslo za 56 Kč až 64 Kč, což jest všeobecně známo.

Již z těchto nejvyšších cen jest patrné, že ceny hospodářských výrobků v době žaloby u porovnání cen v době, kdy pachtovní smlouva byla uzavřena, stouply nejen třikrát, nýbrž i vícenásobně nad tyto směrnice, uváží-li se, že v roce 1913, jak všeobecně známo, 1 q pšenice stál nejvýše 20 K, žito 15 K, 1 kg živé váhy jatečního dobytka nanejvýše 1 K, 1 kg vepřů živé váhy taktéž nejvýše 1 K, 1 kg telat živé váhy 1 K 20 až 1 K 50 h, 1 litr mléka 20 až 22 h, 1 kg másla 2 K až 2 K 50 h, 100 kg bramboru 8—9 K a 100 kg řepy 2 K. Má proto soudní dvůr za to, že hodnota koruny, v době podání žaloby byla nejméně třikrát menší, než v době uzavření pachtovní smlouvy. A počítá-li se i s poměrným zvýšením výdajů, zbývá vždy ještě několikanásobný výtěžek v roce 1913. Jest proto jen spravedливо a odpovídá to úmluvě odstavec třetího pachtovní smlouvy, by pachtýř zvýšil pachtovné o tolik, aby hodnota jeho rovnala se hodnotě v době uzavření smlouvy pachtovní. A poněvadž hodnota nynější klesla nejméně o třikrát tolik, jest nutno nájemné zvýšiti, tak jak v žalobě jest žádáno. Odvolací soud rozsudek potvrdil a dodal k důvodům prvního soudu: Nemůže býti vykořisťováním pachtýřů, tedy lichvou, ani přičítati se dobrým mravům, žádají-li propachtovatelé pachtovné, nynějšímu znehodnocení peněz odpovídající. Vždyť na stanovisko toto pristoupila i nynější naše zákonodárství uznávši v zásadě nutnost nové úpravy pachtovného zákonem ze dne 15. dubna 1920, čís. 337 sb. z. a n., pak nařízením vládním z 3. srpna 1920, čís. 471 sb. z. a n. a opatřením Stálého výboru Národního shromáždění republiky Československé podle § 54 ústavní listiny ze dne 8. října 1920, čís. 586 sb. z. a n. Pachtýři sami, prodávající své hospodářské výrobky, činí tak za ceny

mnohonásobně vyšší, než-li činili v r. 1913 a činí tak právě jen následkem znehodnocení peněz a jím způsobeného stoupnutí výloh režijních.

D ů v o d y:

Dovolání opírá se o důvody čís. 2, 3 a 4 § 503 c. ř.s. Důvod čís. 3 není vůbec proveden, ostatní pak nelze pokládati za opodstatněné. Jest sice pravda, že zákonným měnidlem a platidlem jsou jednotky čsl. koruny s neztenčenou nominální hodnotou na roveň postavené staré rak. uher. koruně. To plyne z ustanovení zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n., dle něhož veškeré závazky, znějící na koruny rak. uher. měny, které jsou splatny v oblasti Československého státu, plněny býti mají v korunách československých a vyslovena parita českosl. koruny s korunou rak. uher. Avšak tímto zákonem stanoví stát jednostranně a formálně nominální cenu papírových peněz, upravuje nucený oběh a správu platidel a sluší ho ovšem pokládati v tomto smyslu za *jus cogens* a použití jejich jinakou úmluvu o hodnotě svých pohledávek a závazků neučinily. Vnitřní hodnota a kupní síla platidel, kterou si hospodářský život určuje samostatně, a není také vyloučeno, aby strany pro případ znehodnocení jejich jinakou úmluvou o hodnotě svých pohledávek a závazků neučinily. Že koruna československá ve skutečnosti nemá té platební síly, kterou jí stát tímto zákonem určil, a že zejména hodnota její se nerovná hodnotě rak. uherské koruny, kterou tato měla v r. 1913, jest věc notorická a netřeba se o tom šířiti. Ustanovením pachtovní smlouvy, že jsou pachtýři v případě jakékoli devalvace měny povinni platiti pachtovné, vždy v takové peněžní hodnotě, která se rovná rak.-uherské měně v době uzavření smlouvy, měli býti propachtující chráněni před ztrátou, vznikající jakýmkoli znehodnocením peněz, a mělo býti nebezpečí s tím spojené, které by je jinak stihlo, přesunuto na pachtýře. Jiného smyslu toto ustanovení nemá a, kdyby již vznikla o něm nějaká pochybnost, sluší je dle odstavce 29. pachtovní smlouvy v tomto smyslu vykládati. Že by se pod výrazem »devalvace měny« měla rozuměti pouze devalvace zákonná a nikoli skutečná, (ať již se nazývá znehodnocením neb zmenšením kupní síly), nelze z tohoto ustanovení smlouvy pachtovní, která v tom směru nerozeznává, dovoditi. Zákonná devalvace a zákonné stanovení zmenšené hodnoty měny jest vždy jen následek předchozí devalvace skutečné, které se tím dostává jen sankce zákona. Tak tomu bylo také při vydání finančního patentu ze dne 20. února 1811. Jest přirozeno, že se stát, pokud možno, takovémuto uzákonění devalvace brání a snadno se k němu neodhodlá. Tím však se faktická devalvace a její nepopíratelné a každému zřejmé účinky na celý hospodářský život státu i jednotlivce neodstraní. Proto jest tato okolnost, že devalvace uzákoněna nebyla, lhostejnou. Ostatně by sporné ustanovení pachtovní smlouvy pro případ zákonné devalvace bylo zbytečným, poněvadž by stát v tomto případě, jak se to také stalo v § 12 zmíněného finančního patentu, poměr, v jakém dřívější dluhy v nových platidlech zapraviti sluší, musel ustanoviti. Uváží-li se dále, že smlouva pachtovní mluví o jakékoli devalvaci, nutno dospěti k závěru, že jest tím míněna i devalvace skutečná, nejen zákonná. Rozumí se samo sebou, že tato devalvace má pak za následek zvýšení všech nákladů výrobních a všech výdajů, k nimž však počítati sluší, když tak strany výslovně ustanovily, i pachtovné a odpovídá tedy úmluva stran a poža-

dávek žalobců i po této stránce změněným poměrem hospodářským. Míra znehodnocení peněz dá se zjistiti, jak také soud procesní učinil, srovnáním jednak s cizími valutami (ač by tyto samy o sobě rozhodnými nebyly), jednak s cenami zboží, zlatých a stříbrných peněz a v tomto případě zejména s cenami hospodářských výrobků, jež žalovaní na pachtovaném statku těží a z nichž pachtovné platí. Soud procesní vzal při stanovení míry devalvace za základ směrné ceny hospodářských výrobků v den podání žaloby a ceny jejich v čas uzavření smlouvy a přihlížel též k tomu, že vydání se zvýšila. Okolnost, že zlaté a stříbrné mince nebyly v oběhu jako peníze, nýbrž jako zboží, nepadá na váhu a není proto řízení neúplné, že nebyl o tom proveden dukaz znalecký. Neúplnost řízení není také tím odůvodněna, že nebyla zjištěna výše jednotlivých nákladů výrobních, poněvadž zvýšená vydání jsou vyvážena zvýšenými příjmy a dle úmluvy stran jest rozhodna pro posouzení sporné otázky skutečnost a výše devalvace měny. Lhostejno jest, co různé zákony a nařízení ustanovují ohledně zvýšení nájemného a pachtovného, poněvadž v prvé řadě rozhoduje úmluva stran. Rovněž jest lhostejno, jaké návrhy činili žalobci žalovaným v této příčině, poněvadž jak z přiložené korespondence vyplývá, činili tak s výhradou, že rozsudek prvé stolice právní moci nenabude, a není ani tvrzeno, že by žalovaní tyto návrhy byli přijali. Dovolání není tedy ani co do vytýkaného nesprávného právního posouzení věci ani co do vytýkané neúplnosti řízení opodstatněným a nebylo mu vyhověno.

Čís. 1020.

Dohoda manželů o majetkoprávních otázkách při dobrovolném rozvodu nevyžaduje formy notářského spisu.

(Rozh. ze dne 19. dubna 1921, Rv I 75/21.)

Manželé dohodli se na dobrovolném rozvodu manželství od stolu a lože s tím, že manžel bude platiti manželce výživné v určité výši. Smír nebyl soudně protokolován, byla však o něm sepsána prostá listina bez formy notářského spisu. Žalobě manželky o plnění výživného procesní soud prvé stolice vyhověl a uvedl mimo jiné v důvodech: Neodůvodněna jest námitka žalovaného, že ujednání jest neplatným, ježto nebyla zachována forma notářského spisu. Ujednáním tímto upravena byla pouze povinnost žalovaného, vyplývající ze zákona, a spis, který si zástupci stran o tom pořídili a vzájemně podepsali, nemá účinku dispositivního, nýbrž jen průkazní. Jest proto smír platným přes to, že není sepsán ve formě notářského spisu, kterou předpisuje § 1 lit. b) zákona ze dne 25. července 1871, čís. 76 ř. zák., pro smlouvy mezi manžely, chtěje zabrániti možnému předstírání a poškození věřitelův. Odvolací soud žalobu zamítl. Důvody: Ku spisům jest přiložena listina, v níž jest doslova uvedeno ujednání mezi manžely o výživném, jež soud odvolací pokládá za takovou smlouvu, která ku své platnosti vyžaduje formy notářského spisu vedle zákona ze dne 25. července 1871, čís. 76 ř. zák., neboť obsahuje uznání dluhu mezi manžely, třeba by se jednalo o pohledávky, vzniklé ze závazku manžela poskytovat manželce výživné. Předpisy tyto jsou povahy absolutně příkazující, *jus cogens*, jako právě jiná ustanovení